

ТАЛАБАЛАР БИЛИМИНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШНИНГ ДАСТУРИЙ ТИЗИМИНИ ЯРАТИШ УСУЛЛАРИ

Суяров А.М.,

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, доцент

Аннотация: *Билимини назорат қилиш ўқув жараёнини ташкил этишида ҳамда ўқувчиларни ижодий қобилиятларини ривожлантиришида кенг имкониятларни яратади. Дастурий моделлар турли ишлаб чиқариш шароитларида, шу жумладан ўқув жараёнинида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг қулай усул ва методларини яратади*

Таянч иборалар: *ахборот технологиялари, ахборот технологияларидан фойдаланиш масалалари, имкониятлари ва самарадорлиги, ўқув жараёнида фойдаланиш учун ахборот технологияларнинг замонавий воситалари.*

Таълим жараёнида интеллектуал дастурий тизимдан фойдаланиш янги бир муҳитни яратади, бунда ўқитишнинг замонавий методлари осонгина интеграция қилинади, шу билан бирга ўқитишнинг традицион методларида эришилмаган самарадорлигига эришилади.

Ҳар қандай жараёнларни дастурий моделлаштириш барча соҳаларда турли модел ва алгоритмлар яратиш технологияларини қўллаш имконини яратмоқда. Дастурий моделлар турли ишлаб чиқариш шароитларида, шу жумладан ўқув жараёнинида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг қулай усул ва методларини яратади.

Дастурий тизимларнинг имитацион компьютерли моделлари талабалар бибилимини назорат қилиш ва баҳолаш тизимини , шу билан бирга унинг динамикасига тўғридан-тўғри ёки нисбатан таъсир этувчи кўрсаткичларни баҳоловчи ва таҳлил этувчи жараёнларни амалга оширади.

Замонавий компьютер технологияларидан ўқув жараёнида талабалар бибилимини назорат қилиш ва баҳолашда асосий эътибор мураккаб тизимларни баҳолашнинг математик моделлари ва алгоритмларини яратишга олиб келади.Замонавий компьютер техноляларидан ўқув жараёнида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг асосий мақсади турли бошқариш қарорларини қабул қилиш учун муассаса ички имкониятларини аниқлаш ва олинган ижобий натижаларни амалиётга татбиқ қилишдан иборат.

Талабалар билимини рейтинг тизими орқали баҳолашдан мақсад, талабаларда ўқитилаётган фанларни чуқур егаллаш, топшириқлага ижодий ёндошиш, мустақил фикрлаш, ўз билимини мустақил равишда оширишга

интилиш ҳамда адабиётлардан кенг фойдаланиш каби хусусиятларни ривожлантириш ва ушбу тарика рақобатбардош мутахассислар тайёрлашга эришишдир.

Таълим жараёнини такомиллаштиришнинг асосуй йўналишларидан бири талабалар билимини холисона баҳолаш имконини берувчи билим, малака ва кўникмани назорат қилишнинг тезкор тизимини яратишдан иборат. Бу талабаларнинг билим олишидаги бўшлиқларни аниқлаган ҳолда уларин камайтириш учун хизмат қилади. Шунинг учун ҳам талабалар билимини назорат қилиш масаласи ҳам педагог ҳам ахборот технологиялари бўйича мутахассис сифатида кўплаб олимларни қизиқтириб келишган. Бугунги кунда ҳам традицион ҳам компьютерли ўқитишда талабалар билимини баҳолаш ва назорат қилишнинг катта сондаги турли усуллари мавжуд.

Ҳозирги кунда ўқув юртлари компьютерлар билан жиҳозланган бўлиб, ўзининг локал тармоғига эга, Интернет тармоғига уланган, бу эса олинган билимларни баҳолашнинг традицион методларидан янги назорат қилиш технологияларига ўтиш имконини беради.

1. Техник воситаларидан фойдаланиб билимни назорат қилиш.

Бунда текширишни назорат қилишнинг иккита усули мавжуд:

- талаба ўқитувчидан индивидуал топшириқлар тўпламини олгандан сўнг, уни бажаради ва қурилмага ўзининг вариант номерини ҳамда ҳар бир топшириқнинг жавобини киритади, қурилма эса киритилган жавобларни текширади, бажарилган иш учун баҳони ҳисоблайди ва чиқаради;
- қурилма ҳам топшириқларни киритиш, ҳам киритилган жавобларнинг корректлигини текшириш, ҳам назорат жавоблари ёки баҳоларни чиқариш учун фойдаланилади.

2. Компьютерли билимларни текшириш. Бундай ҳолда текширишни ташкиллаштириш қуйидагиларга йўналтирилган:

- биринчидан, ўқитувчи меҳнатини енгиллаштириш учун, йъани уни ёзма ишларни кўл билан текшириш ишларидан озод қилиш. Натижада ўқитувчи кўпроқ вақтини талаба билан индивидуал шуғулланиш имконига эга бўлади.
- иккинчидан, билимларни текшириш ва баҳолаш жараёнининг холисоналик даражасини ошириш учун. Билимларни назорат қилиш махсус сомпутер дастурлари орқалин амалгам оширилади, бунда ҳар бир талабага назорат ишларининг индивидуал тўпламини шакллантириш, топшириқларни экранга чиқариш, талабанинг жавобини таҳлил қилиш, баҳо қўйиш, ўқитиш дастури ёрдамида назорат натижаси ва талабанинг иши тўғрисидаги маълумотларни сақлаш амалгам оширилади. Бу маълумотлардан ўқитувчи ўзининг иш фаолияти давомида фойдаланиши мумкин.

Билимларни компьютерли назорат қилиш муаммоси икки тарзда қаралади: услубий ва техник. Билимни назорат қилишнинг услубий тарзи педагогик ва психологик масалаларни ечиш билан боғлиқ, яъни билимни назорат қилишни ташкиллаштириш дидактик нуқтаи назардан қаралади. Услубий тарзга қуйидагилар киради:

- талабанинг билими, малакаси ва кўникмасини текшириш учун топшириқларни танлаш, яъни нимани назорат қилишни аниқлаш;
- билимни назорат қилишни режалаштириш, қачон назорат қилишни аниқлаш;
- назорат ишлари тўпламини шакллантиришга қўйилган талабларни аниқлаш, яъни қандай назорат қилишни аниқлаш.

Билимни текширишнинг традицион формаларига қараганда билимни, малакани ва кўникмани компьютерли назорат қилиш бир қанча устунликларига эга: талабалар билимини текшириш ва баҳолашда янги методлар, замонавий ахборот технологиялари, талабаларнинг индивидуал характеристикаларига адаптация имкониятини қўлланилиши.

Ўқув жараёнида компьютер технологиясидан фойдаланиш назорат қилиш мақсадини жуда аниқ ва бирқ қийматли аниқлашни, ўтказилаётган назоратнинг мақсадини билган ҳолда талабалар билими ва малакасини текшириш учун услубий материалларни танлашни, шу билан бирга назорат қилиш ва билимни баҳолаш моделини яратишни талаб қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ф.Закирова ва бошқ. Электрон уқув-методик мажмуалар ва таълим ресурсларини яратиш методикаси. Методик кулланма, Т.: ОУМТВ, 2010. - 576.
2. Суяров А.М. Ways and models of providing integration of information technology science with mathematical sciences. «E3S Web of Conferences». Indexed by SCOPUS and submitted for indexing to Web of Science (CPCI) «E3S Web of Conferences» 402, 03016 (2023).
3. Суяров А.М. Formation of information and communication competence of the teacher as an one of the main tasks of modern education. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. Volume 4, Issue 4, April-2023.–С.243-257.
4. Henner E.K., Shestakov A.P. (2004). Information and communication competence of a teacher: structure, requirements and measurement system // Informatics and education. - No. 12.- P. 5 - 9.
5. Panina T.S., Dochkin S.A., Kletsov Yu.V. (2010). Levels of information and communication competence of pedagogical workers. - М .: Profi, 158 p.